

Åpent møte om Finnmark
Hammerfest
Onsdag 24. august 1988

Med forbehold om endringer
SPERRET til 24.8.88 kl.1500

Gro Harlem Brundtland

REGJERINGENS POLITIKK FOR FINNMARK

La meg innledningsvis få takke for invitasjonen til igjen å komme til Finnmark. Formålet med mitt besøk denne gang er tosidig. Både igjen å få direkte kontakt med dem som arbeider her i fylket, men også å presentere de foreløpige konklusjoner i det som vil være Regjeringens bidrag til en felles politikk for å styrke Finnmark.

Finnmark står overfor problemer som er omfattende og alvorlige. Det er derfor nødvendig å styrke innsatsen for stabilisering av næringsgrunnlag, lokalsamfunn og folketall, slik at alle befolknings- og aldersgrupper kan ha gode levekår og føle trygghet for en framtid i fylket.

Utgangspunktet for vår nasjonale politikk må være at dere som bor og virker her i fylket, selv har tro på at Finnmark har muligheter og en god framtid. Derfor er det så viktig at mål og ambisjoner for den framtidige utviklingen først og fremst trekkes opp av fylkets egen befolkning gjennom de folkevalgte myndigheter på kommune- og fylkesnivå.

Lokale myndigheter har lagt vekt på dette perspektivet og gjennom sin planlegging og sine initiativ lagt et konstruktivt grunnlag for de tiltak som nå skal settes i verk. Det var et nyttig initiativ som ble tatt da representanter for Finnmark fylke og Finnmark Arbeiderparti tok kontakt med de sentrale myndigheter for nærmere å drøfte utviklingen og fremtiden for Finnmark. Jeg vil på Regjeringens vegne gi spesiell anerkjennelse til fylkeskommunen for det forslag til handlingsplan som fylkestinget vedtok i juni i år og til de rapporter og forslag

som er kommet fra fylkesmannen og fra kommunene. Regjeringen er nå i slutfasen med sin behandling av de tiltak og virkemidler som fra statens side vil bli satt inn for å gjennomføre handlingsplanen.

Disse nye tiltak vil komme i tillegg til de omfattende ordninger og virkemidler som allerede eksisterer for fylket. Finnmark er topp-prioritert og har høyeste satser på alle områder. I de to statsbudsjettene Regjeringen har lagt fram, er innsatsen overfor Finnmark blitt økt. I 1987-budsjettet økte innsatsen med i alt nær 160 millioner kroner - og i år med omlag 100 millioner kroner. Tas fiskeritiltakene med vil økningen i 1988 bli på ca. 250 millioner kroner.

De ordninger som spesielt tilgodeser Finnmark i forhold til resten av landet, er bygget opp over mange år. I dag er de kommet opp på et årlig nivå på om lag to milliarder kroner. Dette er særlige tilskudds- eller støtteordninger som kommer Finnmark til gode i form av lavere avgiftssatser eller større overføringer. De beløpsmessig viktigste er redusert arbeidsgiveravgift og større overføringer til kommuneøkonomien. Viktige komponenter ellers er bl.a. de distriktpolitiske virkemidlene, næringspolitiske tiltak og tiltak på utdannings-siden. Når jeg nevner dette er det for å understreke at en viktig oppgave for oss alle fremover må være å vurdere om dagens virkemidler kommer maksimalt til nytte. Regjeringen vil fortsette et slikt arbeid også etter at forslagene i 1989-budsjettet er lagt fram. Samtidig er det nå behov for å sette inn ytterligere tiltak for å styrke Finnmarks muligheter og fremtid.

Det er viktig at vi bygger på en realistisk vurdering av situasjonen og mulighetene. Hovedinnsatsen vil derfor bli satt inn på områder som kan styrke nærings- og bosettingsgrunnlaget på varig basis. I tillegg vil Regjeringen sette i verk kortsiktige tiltak for å møte aktuelle problemer.

Vi står overfor en del særlig viktige spørsmål:

1. Naturressursene og fiskebestandene må forvaltes på en økologisk forsvarlig måte. Fiskerinæringen har vært og vil fortsatt være det viktigste grunnlaget for næringsvirksomhet og bosetting i fylket.
2. Fylket må ha et livskraftig og utviklingsdyktig næringsliv. Bedriftsstrukturen må være tilpasset råvaresituasjon og markedsmulighetene.
3. Samtidig vet vi at utdanningsnivå og kompetanse vil være avgjørende for kvalitet i samfunns- og næringsliv.
4. Folketallet i fylket må opprettholdes, selv om vi ikke kan se ensidig på dagens bosettingsmønster. Kravene til kulturtilbud, servicetilbud og barnehagetilbud, og behovet for tilbud om arbeide til både kvinner og menn, gjør at det er vanskeligere i fremtiden å bevare bosettingen i alle grisgrendte strøk.

Jeg vil så gå litt nærmere inn på de tiltak som Regjeringen arbeider med bl.a. som del av fylkeskommunens handlingsplan. Disse tiltak vil i likhet med handlingsplanen gå over flere år og betyr dermed en langsiktig forpliktende innsats fra statens side. Enkelte tiltak er allerede klare, mens andre fortsatt er til behandling i Regjeringen og vil bli lagt fram i forbindelse med statsbudsjettet i oktober. Totalt vil de forslag Regjeringen kommer med innebære økt støtte i 1989 på over 200 mill. kroner. Dette vil bli videreført og over en 3-års-periode utgjøre mer enn 650 mill. kroner.

Fiskerinæringen er ryggraden i Finnmarks næringsliv. Vi har allerede opplevd hvordan Finnmark er blitt rammet i særlig grad, nettopp ut fra den betydning fiskeriene har for sysselsetting og bosetting i kystdistriktene.

Problemerne skyldes likevel ikke bare reduksjon i kvantum og pris, men også overkapasitet i fiskeflåten og industrien. Denne overkapasitet må vi redusere for å sikre rimelig god lønnsomhet i næringen.

Fiskeindustrien må kunne tilby helårs arbeidsplasser og et tilfredsstillende arbeidsmiljø. En reduksjon i antall bedrifter vil gi grunnlag for sikrere og mer varierte arbeidsplasser uten at sysselsettingen totalt sett nødvendigvis vil gå ned. Regjeringen vil for 1988 og de kommende år benytte betydelige midler til omstillings- og strukturtiltak innen fiskeindustrien med sikte på redusert overkapasitet og en mer levedyktig bedriftsstruktur.

Tilsvarende vil Regjeringen sette inn betydelige beløp til forhøyet investeringstilskudd via Statens Fiskarbank til nybygg og ombygginger samt kjøp av brukte fartøyer. Siktemålet er å få til en mer ønsket sammensetning av fiskeflåten i fylket.

Kompetanseoppbygging er dessverre et delvis forsømt felt innenfor fiskerinæringen. For å gjøre en skikkelig offensiv på dette feltet i Finnmark, vil Regjeringen gå inn med betydelige midler til bl.a. stipendordninger, undervisning med sikte på fagbrev, kvinnerettet opplæring og ledelsesutvikling.

Regjeringen har som kjent foreslått viktige endringer i loven om saltvannsfiske. Disse endringene innebærer bl.a. at en del av totalkvoten for en bestand etter bestemmelse av Fiskeridepartementet skal leveres som råstoff for tilvirkning i land. Dessuten vil en ved fordeling av torskekvote på enkeltfartøy tildele større kvoter til fartøyer som leverer i land. Disse to lovendringene vil få positiv betydning for råstofftilgangen til foredlingsanlegg i Finnmark.

Vi har i år opplevd selinvasjon langs kysten for 11. året på rad. Med bakgrunn i bl.a. dette har vi hatt en gjennomgang av hva vi vet om selbestanden. En arbeidsgruppe under Norges Fiskeriforskningsråd har konkludert med at vår viten om selbestanden er begrenset. For å bedre vår viten om selbestanden vil selforskningen bli intensivert.

Alt det jeg her har nevnt vil komme i tillegg til de ekstraordinære tiltak Regjeringen har foreslått og vil foreslå for inneværende år. Dere vil være kjent med at det i juni i år

ble avsatt 65 mill. kroner til likviditetstilskudd og likviditetslån til kystflåten. Regjeringen vil videre i statsråd på fredag foreslå overfor Stortinget at det bevilges 115 mill. kroner som tillegg til fiskeriavtalen for 1988. I denne proposisjonen vil minst halvparten av midlene gå til Finnmark. I tillegg vil det bli stilt til disposisjon 30 mill. kr. av gjenstående midler på fiskeriavtalen for 1988. Det har vært ført samtaler mellom Norges Fiskerilag og myndighetene om hvilke tiltak som bør settes i verk innenfor denne siste ramme på 145 mill. kroner.

Det er enighet om at tiltak som settes i verk i første rekke må rettes mot Nord-Norge, og Finnmark vil i denne sammenheng bli spesielt tilgodesett. Det var dessuten enighet om at de tiltak som nå settes i verk i første rekke må bidra til å løse de kortsiktige problemer fiskeriene er inne i, slik at aktiviteten i kystfisket og i fiskeindustrien kan opprettholdes og utøvernes inntekter kan sikres. Samtidig må det også gjennomføres tiltak som vil ha positive virkninger på noe lengre sikt. Begge disse hensyn er forsøkt ivaretatt i fordelingen av tiltakspakken.

Ca. 75 mill. kr. vil bli bruket til tiltak som vil gi direkte inntektsvirkning for fiskerne, ca. 50 mill. kr. til tiltak for å sikre avsetningen og driften i fiskeindustrien, og ca. 20 mill. kr. til strukturtiltak i flåten og fiskeindustrien, og til markedstiltak.

Inntektsstøtten vil gå til fartøygrupper innen kystflåten som har fått lønnsomhetsproblemer og vil i det vesentlige bli brukt i Nord-Norge og spesielt i Finnmark. Støtten vil bl.a. bli gitt som pristilskudd og minstelott, bl.a. økning av ukebeløpet for perioden mai-august fra kr. 1.450,- til kr. 1.700,- ved hjelp av særskilt inntektsstøtte. Tiltakene for industrien, som bl.a. vil omfatte lager-/rentestøtte, vil bli utformet etter nærmere drøftinger mellom Fiskeridepartementet, Norges Fiskerilag og Fiskeindustriens Landsforening i tiden som kommer.

For at tiltakene skal kunne virke så raskt som mulig vil det snarest bli satt iverk tiltak for til sammen 30 mill. kr., som midlertidig finansieres innenfor årets fiskeriavtale. Halvparten av dette vil bli brukt til særskilt støtte og råstoffutjevnerende tiltak (føring, langtidslagring, dobbelfrysing), og halvparten til tiltak for fiskeindustrien.

Samlet vil dette innebære at fiskerinæringen i 1988 vil bli tilført ca. 200 mill. kroner i ekstraordinære lån og tilskudd.

Det vil dessuten bli utlyst en ekstraordinær tildelingsrunde av 25-30 oppdrettskonsesjoner i Finnmark og Nord-Troms.

For den langsiktige næringsutviklingen i Finnmark vil det være viktig å få flere bein å stå på. Det finnes en rekke positive muligheter, som må utnyttes så langt det er mulig. Fylket har uten tvil et stort uutnyttet potensiale innenfor reiselivsnæringen. Fylkets natur og kultur er unik både i norsk og europeisk sammenheng og gir grunnlag for en sterkere satsing. Jeg er kjent med at fylkeskommunen i sin reiselivsplan har prioritert Nordkapp og Grenseland i Sør-Varanger.

Regjeringen vil på sin side peke ut Finnmark som nasjonalt satsingsområde i den reiselivsstrategi som vil bli satt i verk i 1989.

Gjennom omprioritering innenfor distriktsutbyggingen vil Finnmark få en betydelig øking av den økonomiske rammen under Distriktenes utbyggingsfond. Bakgrunnen er den geografiske innstramningen i DU-områdene for Sør-Norge. Denne økte rammen vil bli lagt inn i det frikommuneforsøk for næringsutvikling som skal settes i verk fra 1.1.1989. Vi vil med det første fastsette vedtekter for dette forsøket.

Et annet viktig næringsområde er olje- og gassvirksomheten. Det er lagt opp til utlysning i nær fremtid av nye nøkkelblokker i annen del av den 12. konsesjonsrunde. Dette vil også gjelde Barentshavet. Det er for tidlig å trekke klare konklusjoner om

olje- og gasspotensialet i dette området på grunnlag av boreresultatene hittil. De store områdene i Barentshavet vil imidlertid kunne gi grunnlag for betydelig aktivitet i årene fremover.

Regjeringen ser det som viktig å forbedre de generelle rammebetingelsene for nærings- og arbeidslivet i Finnmark. Fylket nyter allerede godt av en sterkt redusert arbeidsgiveravgift til folketrygden som nå er 3,7 prosent, dvs. over 13 prosentenheter lavere enn i landets sentrale områder. Regjeringen vil i budsjettet for 1989 foreslå at avgiften senkes med ytterligere en prosentenheter til 2,7 prosent.

Tilgang på kvalifisert arbeidskraft til viktige funksjoner i nærings- og samfunnsliv er en nøkkelfaktor for den langsiktige utviklingen i Finnmark som andre steder. Regjeringen vil bidra aktivt til utdanning og kvalifisering av fylkets egen ungdom bl.a. gjennom etablering av samisk høyskole i Kautokeino og 4 nye og utvidede studietilbud i Alta og Hammerfest.

Det vil videre bli bevilget midler til å styrke Finnmarksforskning og de regionale kompetansemiljøene i Kirkenes og Alta. Forsøksvirksomheten under Finnmark som egenutdanningsregion vil også bli styrket.

Finnmark har i flere år hatt ulike personrettede stimuleringsordninger bl.a. for å rekruttere kvalifiserte personer til viktige yrkeskategorier. Ordningen med nedskrivning av studielån, som ble innført fra og med 1988, synes så langt å ha gitt meget gode resultater. Regjeringen er vel kjent med den debatt som har foregått her i fylket om de personrettede ordningene. Jeg forstår de synspunkter som har framkommet om ordningenes sosiale profil og ønsket om en vesentlig sterkere satsing på generelle ordninger for hele befolkningen.

Regjeringen har her måttet foreta en vanskelig avveining. Vi har ikke funnet å kunne ta vekk gjeldende statlige ordninger for visse yrkesgrupper. Dette ville kunne svekke vesentlig

tilgangen på kvalifisert personale som Finnmark har sterkt behov for.

Regjeringen har på den annen side sett behovet for at den enkelte familie skal stimuleres til å virke og til å skape seg en framtid i fylket. Vi har sett det som naturlig at en forsterket innsats særlig rettes inn mot barnefamilier. Regjeringen vil derfor i budsjettet for 1989 foreslå at det gis et særskilt tillegg i barnetrygden på 2400 kr. i året pr. barn i Finnmark. Dette kommer i tillegg til de ordinære barnetrygdsatser.

Statens innsats for å følge opp fylkeskommunens handlingsplan omfatter også en rekke andre tiltak. Jeg vil stikkordvis nevne bl.a.:

- helsetiltak
- tiltak for barn og ungdom
- tiltak overfor kvinner
- kultur og trivselstiltak
- ytterligere tiltak for den samiske befolkning.

Når det gjelder kommuneøkonomien vil Regjeringen videreføre i 1989 den styrking av kommunebudsjettene i Finnmark som ble foretatt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 1988.

Dette er hovedtrekkene i den innsats som Regjeringen vil sette inn for å hjelpe Finnmark og dets befolkning i en vanskelig situasjon. Tiltakene er søkt avpasset til de mål og prioriteringer som ligger i vedtatt fylkesplan og handlingsplanen. Jeg håper og tror at tiltakene vil bli oppfattet som det de er: Et forpliktende bidrag fra Regjeringens side over flere år til lokalsamfunn og myndigheter i Finnmark med sikte på styrket næringsgrunnlag og stabilisert bosetting i fylket.